

www.zemaiciolaikrastis.lt

ZEMAITIS

PLUNGĖS IR RIETAVO KRAŠTO LAIKRAŠTIS

www.zemaiciolaikrastis.lt

ISSN 1648-6668

* Nr. 100 (9590) * 2019 M. GRUODŽIO 20 D., PENKTADIENIS * KAINA 0,55 EURO *

„Vilko vaikas“ ieško praeities

Živilė KAVALIAUSKAITĖ

Plungėje gyvenantis Anicetas Mačiulskis tik iš kelių atminties šukių dėlioja savo gyvenimo pradžią. Tikrasis vyro vardas turėtų būti Harz. Dėl pavardės irgi nėra tikras – gal Gladstein. Jis – „vilko vaikas“, Lietuvą su broliu Alfredą 1947 metais paliko Šiauliuose, pats atklydo iki Plungės, kur prigludė Noriškių kaimo ūkininkų Jono ir Zuzanos Mačiulskių šeima. Iki šios dienos A. Mačiulskis nežino savo šeimos likimo.

Kelio pradžia

Iš A. Mačiulskio vaikystės prisiminimų liko labai mažai, tik skaudžios nuotrupos.

Tėvelio neatmena – jis buvo pašauktas į karą. Tik žino, kad dirbo uoste kranininku. Vaizduotėje iškyla vizija: lyg pro gimtojo namo langą matėsi kranai.

„Kaip bombardavo mūsų Kionisbergą, prisimenu. Per vieną naktį visą miestą sumušė. Buvome bunkeryje: brolis, mama ir močiutė. Kai baigėsi bombardavimas, visus varė lauk, per negyvus žmones. Ten darė, ką norėjo. Stalinas buvo įsakęs žudyti, jokios atsakomybės. Lavonų velnioniška krūva buvo suversta. Paskui iškasė duobę, lavonus su buldozeriu užstumė. Jau šiais laikais buvome nuvažiuavę: kur maždaug ta vieta, atskiaur, ten žolė didžiausia. O kitur – menka.“

Po bombardavimo visos miesto gatvės buvo užverstos:

nei praeiti, nei pravažiuoti. Liko sveika tik geležinkelio stotis, bėgiai.

„Pajūriu ėjome, rusai mūsų koloną su šautuvais varė. Savo akimis mačiau, kaip moteris vežė vaiką vežimėlyje, vaikas šaukia, nori valgyti, o nėra ko. Moteris paėmė ir su visu vežimėliu ištūmė į jūrą. Pati peralkusi, vos paeina. Toks buvo gyvenimas.“

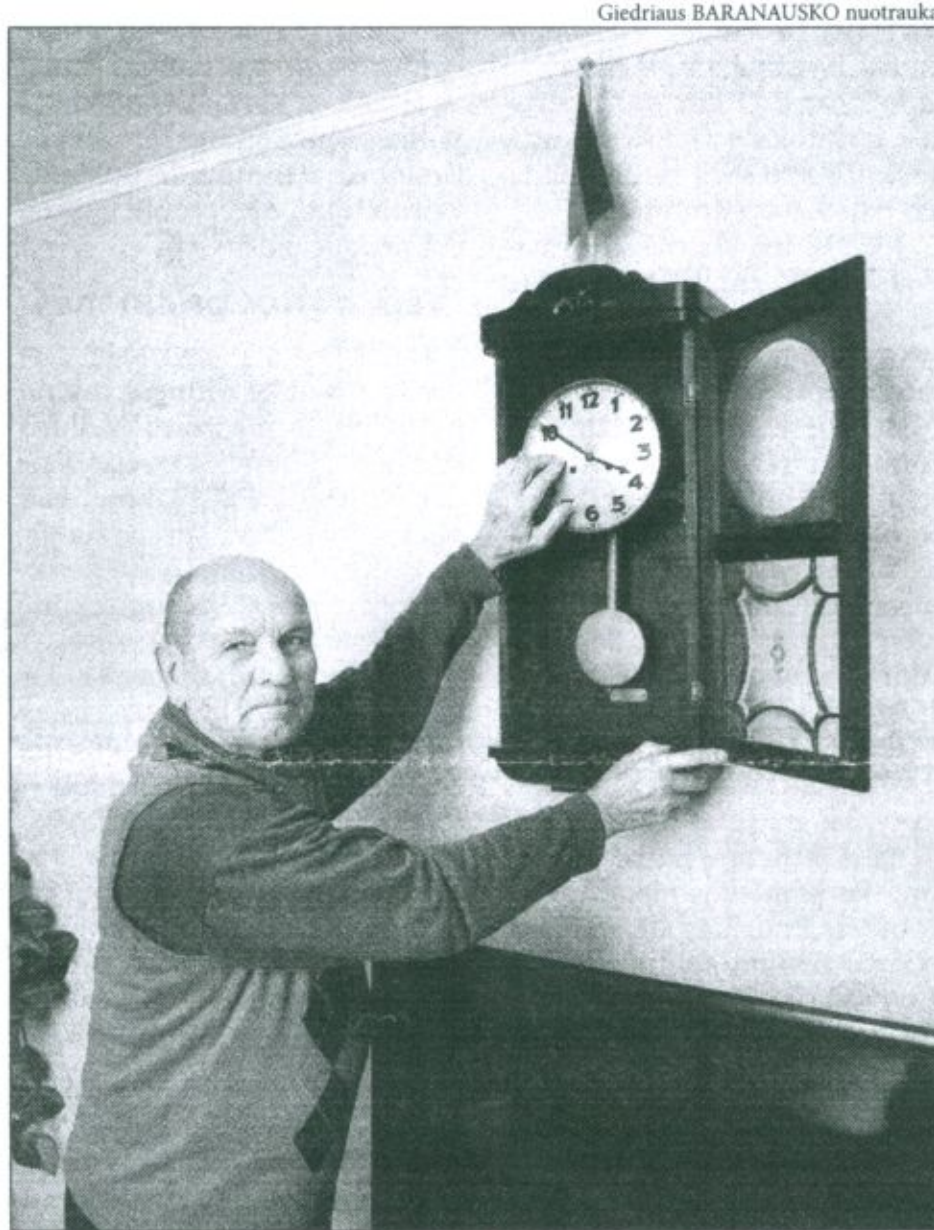
Po bombardavimo mama, močiutė ir abu broliukai išsikraustė iš miesto. Kažkur į kolektyvinį sodą. Ten išgyveno apie metus.

„Neturėjome, ką valgyti. Iš dilgėlių vandenyje mama virė sriubą. Mes su broliuku ėjom pas kareivius – kur buvo šiukšlės, rinkome atliekas. Radai žuvis galvą – toks tas valgymas. Močiutė buvo serganti, mamai reikėjo ją prižiūrėti. Dar kareiviai mamą išprievartavo, vaikas tik gimė ir mirė.“

Tokia A. Mačiulskio vaikystė. Vieną dieną mama nubučiuavo abu sūnus ir išleido į Lietuvą. Liepė grįžti namo. Kur? Gal į Gross Holstein. Gal – nes atmintis gali ir apgauti.

„Tavo mama buvo pasakiusi: „Eikite į Lietuvą, nežūsite, lietuviai duos duonos“, – sako A. Mačiulskio žmona Stefanija, bendrijos „Vilko vaikai“ Tauragės skyriaus vadovė. – Dar išleisdama pasakė, kad grįžkite atgal...“

A. Mačiulskis ne kartą sapnavo mamą – kaip juos išleido, kaip po to ji palaidojo savo mamą – išeidami berniukai močiutę paliko mirštančią.

Giedrius BARANAUSKO nuotrauka
Vokietijos vėliavėlę Anicetas Mačiulskis (Harz Gladstein) pasikabina matomiausioje vietoje – virš laikrodžio: „Pasižiūriu į laikrodį, pasižiūriu ir į vėliavą“

Kareivių mašinomis broliai nusigavo iki Tilžės. Patraukė į geležinkelio stotį. Keliavo naktį traukiniu, prispaudę ant laiptų lauko pusėje.

Nukelta į 5 p.

Plungės rajono savivaldybės meras Audrius KLISONIS, mero pavaduotoja Asta BEIERLE-EIGIRDIENĖ, mero patarėjas Zydrūnas PURAUSKIS, administracijos direktorius Mindaugas KAUNAS, direktoriaus pavaduotojas Mantas ČESNAUSKAS

Kaskart, pasitikdami gražiausias metų šventes, galime įvertinti ir apmąstyti, ką nuveikėme. 2019-ieji visiems buvo ypatingi – Žemaitijai skirti metai! Būkime ir toliau solidarūs, tikintys savo jėgomis, nestokojantys ryžto ir optimizmo! Mylėkime. Dirbkime. Džiaukimės. Bendraukime. Kurkime. Padėkime. Svajokime. Tikėkime. Gyvenkime! Ir taip – kasdien, visus ateinančius metus! Tegul Jūsų namai būna pilni santarvės ir pagarbos, mieli plungiškiai, o artėjančios šventės – ramios ir jaukios, kupinos malonių staigmenų. Šviesios šv. Kalėdų nuotaikos! Gero Naujųjų starto, kūrybinio impulso, prasmingų planų ir darbų!

milda
DEGALINIŲ TINKLAS ŽEMAITIJOJE

BUITINIŲ DUJŲ PRISTATYMAS PLUNGĖJE IR PLUNGĖS PRIEMIESČIUOSE.

IR SAVAITGALIAISI!

Tel.: (8 448) 71079, 8 615 71643.

RegiLA
www.regila.lt

Visų rūšių **ŽALIUZĖS, ROMANETĖS, UŽUOLAI DOS.**

J. Tumo-Vaižganto g. 31, Plungė
Tel.: (8 448) 50660, 8 686 62111.

Mielieji,

šilto ir šviesaus bendrumo jausmo šeimose prie Kūčių stalo. Pakilaus, džiaugsmingo, viltingo šv. Kalėdų sutikimo. Svajonių išsipildymo, prasmingų darbų, asmeninės laimės Naujaisiais 2020-aisiais metais!

LR Seimo narys Jonas Varkalys

Užs. Nr. 715 r

Mieli buvę tremtiniai, politiniai kaliniai, Lietuvos laisvės kovų dalyviai,

tyliai plevenant šv. Kalėdų žvakelėms prisiminkime visus, kurie mums brangūs, atleisdami skriaudas sutikime džiaugsmingą šventą rytmetį ir su viltimi žvelkime į ateinančius Naujuosius metus!

LPKTB Plungės filialo taryba

Užs. Nr. 719 r

Mielieji,

užburiančių snaigių šokio ritmu atkeliauja šv. Kalėdos ir Naujieji metai.

Tegul 2020-ieji pripildo namus Ramybės, Skalsos, Išminties ir Gerumo.

Tegul Naujųjų metų viltys ir troškimai pildosi, o senųjų prasminga patirtis neša sėkmę visiems Jūsų darbams ir sumanymams.

VšĮ „Bruneros“ kolektyvas

Užs. Nr. 716 r

„Vilko vaikas“ ieško praeities

Atkelta iš 1 p.

Ir šiandien A. Mačiulskiai skaudu prisiminti nenutylanti broliuko riksmą. Jam tada buvo tik ketveri. Vyresnėlis visą kelią jį laikė apkabines, kad mažylis nenukristų.

Kažkurioje stotyje berniukai perėjo į prekinį traukinį. Bildėjo ant rąstų, anglių vagonuose. Važiavo nežinodami, kur. Kol atsidūrė kažkur – Šiauliuose.

Išlipę ieškojo pavalgyti. Sutikti žmonės įsivedė į trobą. Čia su broliuku ir išsiskyrė.

„Pas tuos žmones broliuką palikau. Prie batų fabriko, kur didelis tvenkinys. Jį pasiėmė, o mane išvarė. Aš vėl į traukinį ir atsidūriau Plungėje. Klajojau, klajojau. Šunys, katės, žiurkės – kas papuolė, mes, vaikai, viską valgėm. Būdavo, vieni šunimis užpjudo. Turėjau drabužių terbą – geri žmonės dar ir duonos įduodavo. Visas utėlėtas, išalkęs, pilvas išspūtes nuo bado. Netoli Plungės žmonės rugius pjovė, aš ant griovio krašto atsisėdęs žiūrėjau. Nėra, kur nueiti, nė kalbos moki, nieko. Moteris, kuri paėmė, parsivedė į namus, numaudė, pamaitino. Kai iškratė drabužius, buvo pilna asla utėlių.“

Toks buvo 1947 metų rugpjūtis.

Harcas tapo Anicetu

Gerieji žmonės buvo Jonas ir Zuzana Mačiulskiai iš Noriškių kaimo – naujieji berniuko, nemokėjusio nė žodžio lietuviškai, tėvai, neturėję savo vaikų.

Tėvas, prisimena A. Mačiulskis, jį labai pamilo. Bet netrukus, už pusmečio, laukė dar viena nelaimė.

J. Mačiulskis vežė girininką į mišką tikrinti darbininkų ir pakliuvo į pasalą. Girininkas atsi-

Dvi Plungės mokyklos antrojų klases. Anicetas Mačiulskis stovi trečioje eilėje už nugaros mokyklos direktoriui ir mokytojai. Prisimena, kad fotografuojantis jį mylėjusi mokytoja pati pasistatė berniuką šalia

šaudydamas pabėgo, o tėvą ir arklį nušovė: „Nekaltas žmogus papuolė ant kulkos...“

Pirmoji A. Mačiulskio gyvenimo nuotrauka – prie globėjo karsto. Kitoje jos pusėje užrašyta data – 1948 metų vasario 24 diena.

„Stribai per savaitę po du kartus ateidavo – vokiečių šnipas. Nors Lietuvoje aš atsidūriau maždaug septynerių. Ir prižiūrė šunį nušovė – kad lojo. Žiaurūs laikai buvo...“ – dar vienas pokario prisiminimas.

Nors su naująja mama gerai sutarė, berniukui tikrosios mamos labai trūko. „Kaip tu galvoji, koks vaikas nesilgi mamos!“ – vėl ir vėl atsidūsta A. Mačiulskis.

„Kažkada klausiau, kaip tu prisimeni savo mamą? „Mano mama buvo šviesi ir graži.“ Ir viskas“, – vyro atsakymą persako S. Mačiulskienė.

Per metus berniukas išmoko lietuviškai. Vokiečių kalbą pamiršo.

Kai berniuką visi vadino Erciu – taip buvo lengviau ištart. Aniceto vardą davė naujoji mama. Suteikė ir pavardę.

Atėjo laikas mokytis – Vokietijoje mokyklos slenkščio nebuvo peržengęs. Reikėjo dokumentų. Gimimo metus nustatė gydytojų komisija. A. Mačiulskis mano, kad metais pasendino. Pase įrašytas gimtadienis rugpjūčio 15-ąją – dieną, kai vaikas buvo rastas pagriovyje.

Mokyklą pradėjo lankyti Plungėje. Nuotraukoje A. Mačiulskis – jau baigęs antrą klasę. Stovi šalia mokytojos, kuri berniuką labai mylėjo.

„Vaikai žinojo, kad vokiečių. Fricu, kuo tik manęs nevadino...“

Ilgai mokytis neteko – bai-

gė tik šešias klases. Mama buvo viena, reikėjo paramos, tad išėjo dirbti į kolūki.

Prieš kariuomenę išsilaikė teises – vairuotoju dirbo iki 72 metų.

Kariuomenėje buvo jau tik lietuvis – praeities niekas nežinojo.

Nesėkmingos paieškos

S. Mačiulskienė dar iš paauglystės prisimena: kai eidavo į šokius, žinojo, kad Anicetas – vokiečių. Visas kaimas šnekėdavo: „Vokiečių“.

„Ir visa Plungė žinojo“, – papildoma žmonos pasakojimą vyras. Kai reikėjo gauti beglobių vaikų statusą, kaimynai teisme paliudijo: tikrai vokiečių, tikrai „vilko vaikas“.

S. Mačiulskienė apie „vilko vaikus“, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, pirmą kartą išgirdo per radiją.

„Anicetai, tau reikia žiūrėt“, – paragino vyrą. „Tu man neprimink, aš negaliu kalbėt“, – toks buvo atsakymas. Reikėjo trejų metų, kad A. Mačiulskis ryžtųsi atsigręžti į praeitį.

Sudiktavo žmonai prisiminimus – gyvenimas tilpo į pusantro puslapio.

Vaikystės ieškojo ir Šiauliuose, ir Karaliaučiuje. Siuntė užklausas į Vokietiją, Raudonąją Kryžių, vokiečių spaudą. Iš menkųjų gabaliukų bandė klijuoti gyvenimą, bet nepavyko rasti nei artimųjų, nei savo namų.

Didžiausias rūpestis ir skausmas – dėl palikto brolio.

„Buvo periodas, kai surinktus vaikus vežė į Vokietiją, į Rusiją. Gal brolis išvežtas, gal miręs, o gal ir Lietuvoje? Turbūt jo pavardė pakeista. Juk aš beveik nieko neatsimenu, o jis buvo dar dvejis metais jaunes-

Plungėje gyvenančiam Anicetui Mačiulskiai skaudu prisiminti vaikystę

nis...“ – svarsto A. Mačiulskis.

„Kiek mes esame vargę, ieškojė! Jo tėvas turbūt žuvo, o mama – vargšė, kas ten žiūrėjo, su moterimis darė, ką norėjo.“

Esame priėję prie išvados: jei nors viena pavardės raidė pasikeitė, jau ir negali suvesti galų, o gal pavardė ir visai ne ta. Važiavome į susitikimą Karaliaučiuje su atvykusiais vokiečiais – niekas neprisiminė tokios pavardės. Taip ir dingo viskas“, – sako S. Mačiulskienė.

Dirbdamas A. Mačiulskis dažnai važinėdavo į Karaliaučius ir vis sukldavo ratus po miestą, tikėdamasis ką nors atpažinti. Vėliau važiavo ir su namiškiais.

„Kai pirmą kartą ten nuvykome, klausiau, ko tu važiuoji į aną pusę? Jis sakė: „Mane tiesiog traukia į tą pajūrį. Traukia ir viskas“, – prisimena žmona.

„Gal kažkokia nuojauta?“ – svarsto A. Mačiulskis. Jam pavyko rasti vokiečių pastatytą kryžių ten, kur buvo masinė kapvietė.

A. Mačiulskis su žmona ne kartą lankėsi Vokietijoje. Šypsosi turis ir vokiečiui būdingų savybių: yra labai tvarkingas. Jam kiekvienas daiktas turi turėti pavadinimą ir savo vietą. Kolektyvinį sodą susitvarkė taip, kad blizga.

Mačiulskiai buvo gavę pasiūlymą gyventi Vokietijoje, bet griežtai atsisakė – nepritaptų. Turi pažįstamų, kurie sako: „Pabūname Vokietijoje, bet vasarą traukiame į Lietuvą.“

Prašo pagalbos

S. Mačiulskienė žino daugybę „vilko vaikų“ likimų – ir beviltiškų, ir pasibaigusių laimingai – šeimų susitikimu.

„Vilko vaikų“ vis mažta: Lie-

tuvoje gyveno 284, dabar – tik 39. Klaipėdoje buvo 18, liko tik 4, ir Šiauliuose 4, Tauragėje – 17 žmonių.

„Nelabai, nelabai linksmas gyvenimas“, – vis atsidūsta A. Mačiulskis. Kai reikėjo kalbėti Žemaičių dailės muziejuje, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Okupacijos ir laisvės kovų muziejaus parengtos parodos „Vilko vaikai: duonos keliu iš Rytų Prūsijos į Lietuvą 1945–1948“ atidaryme, sako jautęsis lyg akmenį prarijęs – žodžio negalėjo ištart. Prisiminti vaikystę – labai sunku.

Vyras žino, kad kai kuriems „vilko vaikams“ į drabužius įsiūdavo popieriuką su vardu, pavardę ir gimimo metais. Jis tokio „dokumento“ neturėjo.

S. Mačiulskienė „vilko vaikų“ suvažiavimuose stebi, ar nėra panašaus vyro į jos Anicetą. Vyko į Kauną susitikti su vienu iš jų, jis prisiminė savo kraštą. Galvojo, gal kilę iš ten pat? Pasakojimai nesutapo.

S. Mačiulskienė įstrigo istorija, kai vieną „vilko vaiką“ giminės susirado pagal apgamą. „O aš nė apgamo neturiu! – sako A. Mačiulskis. – Labai sunkūs popieriai.“

Liko tik mažytė viltis: gal kas prisimena ar yra girdėjęs Šiauliuose palikto mažo šviesiaplaukio berniuko Alfredo istoriją? Gal kas nors atsilieps – bet kokiu detalė gyvenimo dėlioneje labai svarbi.

Ar A. Mačiulskis dažnai pagalvoja, kaip būtų susiklostęs gyvenimas, jeigu...?

„Tas jeigu praėjo pro šoną, – nutyla. Ir po akimirkos pakviečia. – Einam, parodysiu anūkus, turiu visą sieną jų nuotraukom nukabines.“